

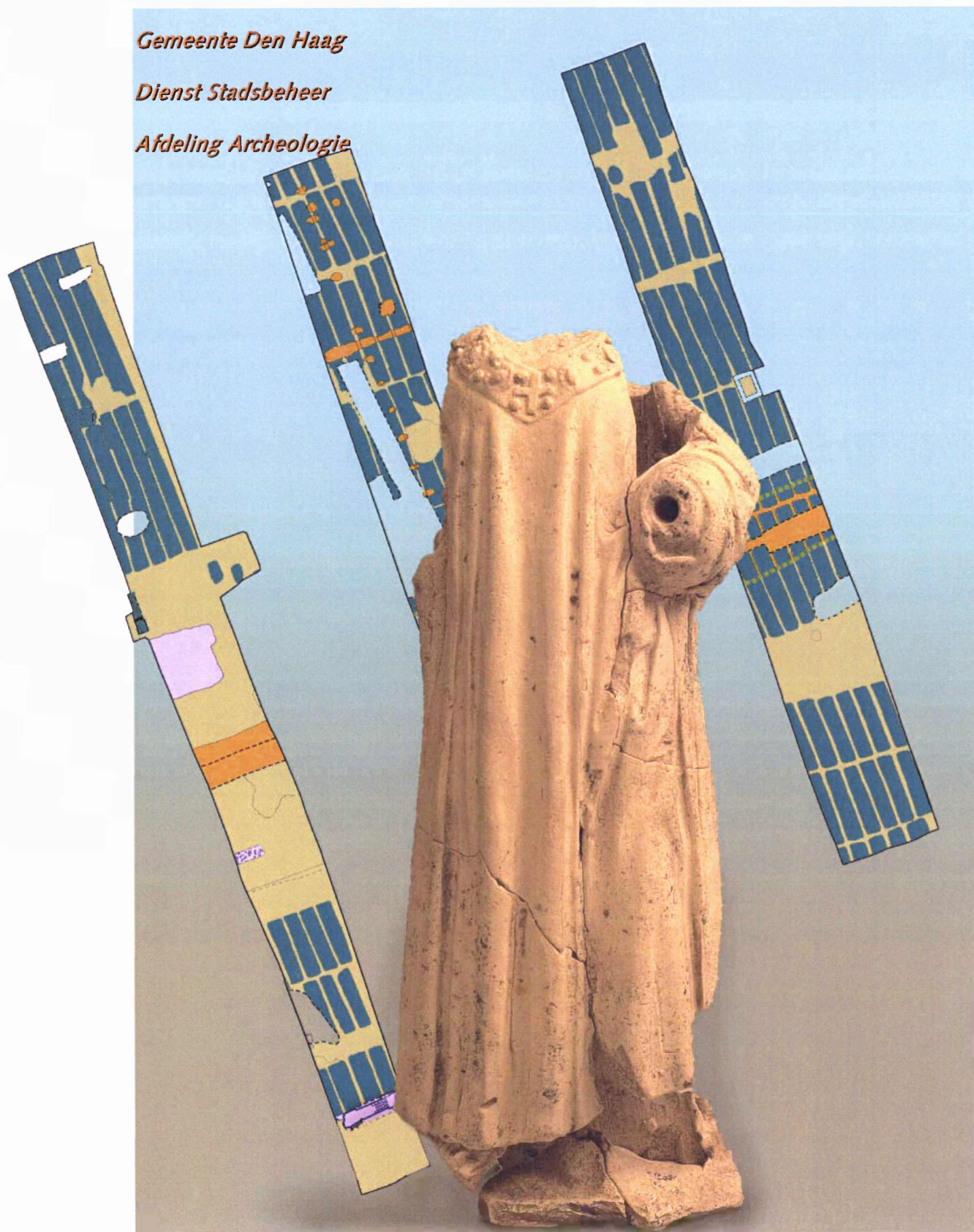
Beelden van een begijntuin

Archeologisch onderzoek op het veilingterrein
in 's-Gravenzande in 2001

Gemeente Den Haag

Dienst Stadsbeheer

Afdeling Archeologie

Beelden van een begijntuin

Archeologisch onderzoek op het veilingterrein in 's-Gravenzande in 2001

Colofon

Tekst: M.M.A. van Veen

Tekeningen en lay-out: Jeroen de Jong

Uitgave: Gemeente Den Haag, Dienst Stadsbeheer, afdeling Archeologie

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Historie	5
3	Eerder archeologisch onderzoek	7
4	Resultaten van het onderzoek in 2001	9
4.1	<i>Inleiding</i>	9
4.2	<i>Begijnhof, vroegste periode (circa 1250-1350)</i>	9
4.3	<i>Begijnhof, late periode tot en met afbraak (1350-1620)</i>	13
4.4	<i>Begijnhof, de sloot</i>	17
4.5	<i>Periode na het begijnhof (1620-1900)</i>	29
5	Samenvatting en conclusie	31
6	Advies	31
	Noten	32
	Literatuur	33
 Bijlagen		
1	Beschrijving uit circa 1775 van Mr. Gerard van Vredenburg	34
2	Veldadministratie	35
3	Vondstenlijst	39

1. Inleiding

In opdracht van de firma Bieleveld en Kooy te Nijmegen en de HBG vastgoed te Rijswijk werd tussen 3 juli en 18 juli 2001 door de Afdeling Archeologie van de Dienst Stadsbeheer van de gemeente Den Haag een archeologisch proefonderzoek uitgevoerd op het Veilingterrein te 's-Gravenzande. Dit onderzoek werd uitgevoerd met toestemming van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort onder supervisie van drs. R.H.P. Proos van het bureau Cultuur van de Provincie Zuid-Holland.

Het onderzoeksterrein maakt onderdeel uit van een voormalig begijnhof en een kloostercomplex waar in 1999 al een aantal onderzoeken is uitgevoerd door de afdeling archeologie en de door de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN), werkgroep Westland.

Het onderzoek werd uitgevoerd door M.M.A. van Veen (projectleider), A. Pavlovic (veldtechnicus), C. Rieffe (veldtechnicus/geoloog), R. Haakman (veldwerker) en W. Suikerbuik (veldwerker). De AWN-werkgroep Westland leverde ook bijdragen aan de uitvoering van het werk. Speciaal genoemd moeten worden: dhr. P. van der Hout, die dagelijks assistentie bij het veldwerk verleende en dhr. R. de Heus, die metaalvondsten verzamelde uit de storthopen.

Het verslag werd geschreven door de projectleider en becommentarieerd door A. Pavlovic en geredigeerd door V.L.C. Kersing.

De kaarten werden vervaardigd door J. de Jong.

Administratieve gegevens:

Gemeente: 's-Gravenzande

Centrum-coördinaat: 70.931/ 446.970

Afdeling Archeologie Den Haag projectnaam: SGZ01o

2. Historie

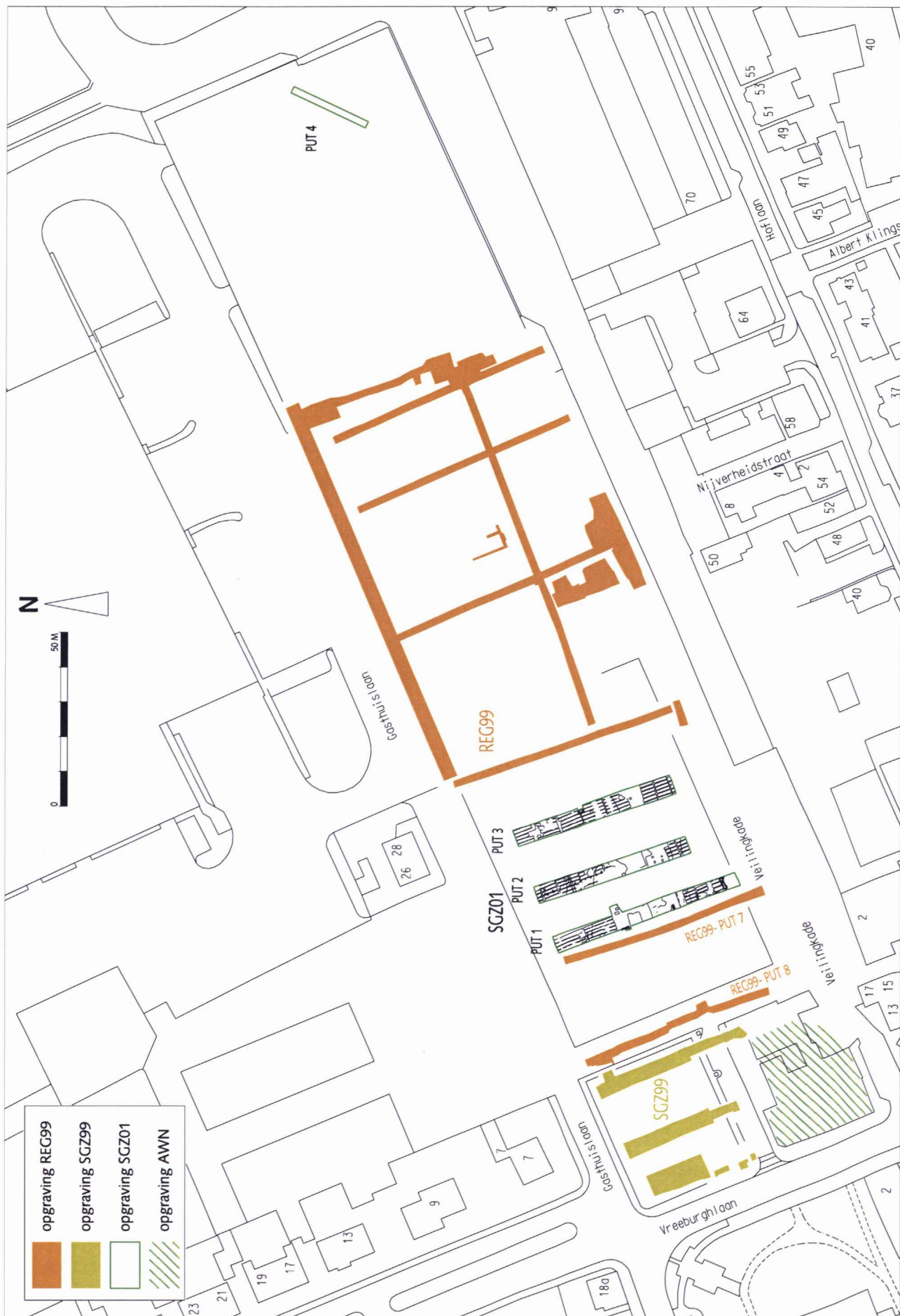
Begijnhoven zijn half geestelijke half wereldlijke instellingen. Op een afgesloten, ommuurd terrein woonden vrouwen die niet verbonden waren aan een religieuze orde, maar toch een religieus en celibatair leven wilden leiden. Een uitkomst voor veel vrouwen die niet konden of wilden huwen en niet tot een kloosterorde wilden of konden toetreden. Zij leefden niet in armoede; ze voorzagen in hun levensonderhoud door inkomsten uit landrenten en uit eigen arbeid.

De stichting van het begijnhof werd mogelijk gemaakt door grafelijke giften. Allereerst door de schenking van grond met later nog een huis, door Machteld, gravin van Holland en weduwe van Floris IV. Haar opvolgers waren het begijnhof ook gunstig gezind.

Zo liet graaf Willem II op 17 mei 1255 een jaarlijkse renteuitkering van 20 schellingen vast zetten op de begijnen. Floris V bevestigde dat nog eens in 1272.¹ De vermelding in 1255 maakt dit begijnhof tot het oudst bekende in de Noordelijke Nederlanden.

In 1418 vernielden de Briellenaren 's-Gravenzande, vanwege de steun die haar inwoners hadden gegeven aan Jacoba van Beieren in de Beierse Successieoorlog.² Het is niet bekend of het begijnhof daarbij ook werd aangetast.

Het begijnhof heeft bestaan tot in het begin van de tachtig-jarige oorlog. Het werd door de Staten van Holland geconfisceerd en in 1576 verkocht aan Adriaan Duyk, rekenmeester van Holland. Zoals gebruikelijk bij die verkopen, mochten de begijnen tot hun dood op het begijnhof blijven wonen. In 1615 is er een nieuwe eigenaar, deze zou later in de 17de eeuw een buitenplaats laten aanleggen op het terrein van het voormalige begijnhof. Hierbij werden de nog bestaande gebouwen van het voormalige begijnhof gesloopt. Vanaf 1716 is de buitenplaats, die dan Vreeburch wordt genoemd, eigendom van de familie Van Vredenburg. De buitenplaats strekt zich dan naar het oosten uit over het begijnhof en over de gronden van het voormalige regulierenklooster. Uit de kaart van Delfland uit 1712 blijkt dat er formele tuinen zijn aangelegd. Vanaf 1760 laat Gerard van Vredenburg de buitenplaats uitbreiden. Uit een beschrijving van zijn hand uit circa 1775 blijkt dat er bij graafwerk funderingen en begravingen werden aangetroffen. Een aantal begravingen liet hij vervolgens herbegraven op een andere, niet nader genoemde locatie.³

Afb. 1 Overzicht opgravingsterreinen.

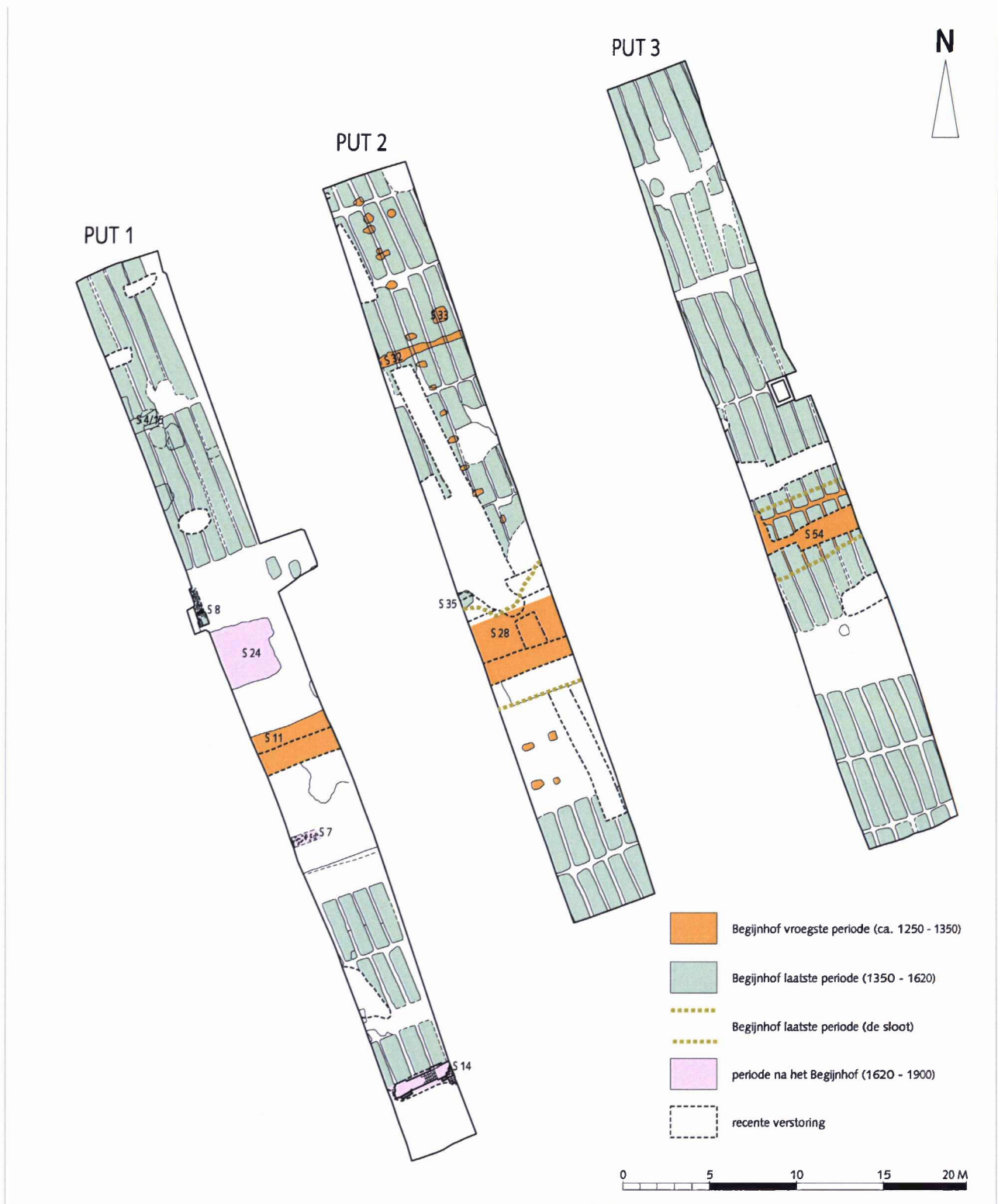
3. Eerder archeologisch onderzoek

Het eerste onderzoek op het begijnhof betreft waarnemingen bij de uitvoering van rioolwerk en de Regulierenstraat.⁴ In de 20-ste eeuw lag deze straat haaks op de Vreeburghlaan, halverwege de Gasthuislaan en het Vaartplein (inmiddels is de straatnaam verhuisd naar een andere locatie). Bij deze werkzaamheden werd onder andere een muur opgebouwd van kloostermoppen langs de Vreeburghlaan aangetroffen.

In 1999 werden drie onderzoeken op het begijnhofterrein uitgevoerd (afb.1). Twee ervan, respectievelijk van de AWN-Westland en de afdeling archeologie van de Dienst Stadsbeheer van de gemeente Den Haag, werden uitgevoerd in het kader van de bouw van het appartementencomplex "de Vaarthof" langs de Vreeburghlaan, tussen Vaartplein en de Gasthuislaan. Het derde onderzoek werd uitgevoerd door de Dienst Stadsbeheer op verzoek van HBG, voorafgaande aan de aanleg van twee riolen op het veilingterrein.

In de zuid-westhoek (tussen Vaartplein en Vreeburghlaan) werden onder de bestaande bebouwing oudere kelders en funderingen opgegraven. Een 14de-eeuwse kelder, die op het begijnhof is terug te voeren, is gehandhaafd gebleven toen in de 17de eeuw een landhuis werd gebouwd. Langs de Vreeburghlaan zijn sporen van de 14de-eeuwse tuinmuur aangetroffen. In de N.W.-hoek van het terrein lagen enkele waterputten, twee sloten, enkele kleine afvalkuiltjes, puinbanen en enkele ondiep gefundeerde muurtjes, alle uit de begijnhof-periode, en een bakstenen vloertje dat mogelijk uit die periode dateert.

De resultaten van de projecten van de afdeling archeologie van de Dienst Stadsbeheer zijn neergelegd in twee rapporten.⁵

Afb. 2 Opgraving 2001, periodekaart van de sporen.

4. Resultaten van het onderzoek in 2001

4.1. Inleiding

Het onderzoek bestond uit het aanleggen van drie noord-zuid georiënteerde werkputten met een formaat van 5 bij 50 m en een onderlinge afstand van 10 m op het westelijk bouwkveld en een smalle diagonale werkput met een formaat van 2 bij 22 m op het oostelijke terrein.

Werkput 1 is gesitueerd op de westelijke grens van het bouwkveld, direct oostelijk van de smalle proefsleuf 7 van het opgravingsproject REG99 uit 1999 (afb. 1).

De oriëntatie en de beperkte afstand tussen de werkputten werd ingegeven door het vermoeden dat er resten van de kapel van het begijnhof heeft behoord mogelijk nog in de ondergrond aanwezig zouden kunnen zijn. Aangezien kerken en kapellen een oost-west-oriëntatie hebben is de kans op aansnijden met deze werkwijze het grootst.

In de eerste drie werkputten werden twee vlakken aangelegd. Kuilen en greppels werden gecoupeerd.

De vierde werkput, die in de oostelijke uithoek van het voormalige kloosterterrein was gesitueerd, leverde geen archeologische informatie op vanwege subrecente verstoringen.

De werkzaamheden waren begroot op 12 dagen op basis van een vrij toegankelijk terrein. Het westelijk terrein bleek echter overdekt met depots van fijn en grof puin en rioleringsbuizen. Het oostelijk terrein was overdekt met een gronddepot. Beide depots mochten niet worden afgevoerd. Het machinaal uitgraven van de werkputten moest dan ook steeds voorafgegaan worden door het verplaatsen van de omvangrijke depots op het terrein. Dankzij de goede samenwerking met dhr. B. Omar, uitvoerder bij HBG-civiel, en de graafmachinisten konden de archeologische werkzaamheden toch binnen de gestelde tijd worden uitgevoerd.

De bodemopbouw bestaat over het algemeen uit een laag schoon bouwzand met daaronder een humeus klei-zandig pakket. Het betreft een laag kleiig zand vermengd met fijn tot grof puin en afval. Na de machinale verwijdering van deze lagen werden sporen zichtbaar in de DIII-afzettingen (klei op zand). De sporen zijn onder te verdelen in: plantgaten, tuinbedden, afvalkuilen, puinkuilen, muurresten en greppels en worden hieronder behandeld per periode (afb. 2). Grondmonsters die ten behoeve van archeo-botanisch onderzoek werden genomen, zijn gezeefd en geïnventariseerd maar leverden te weinig materiaal op voor een zinvolle analyse.

Bij de beschrijving van het vondstmateriaal is voor het aardewerk en glas de classificatie van het Deventer-systeem gehanteerd.⁶

4.2. Begijnhof, vroegste periode (circa 1250 - 1350)

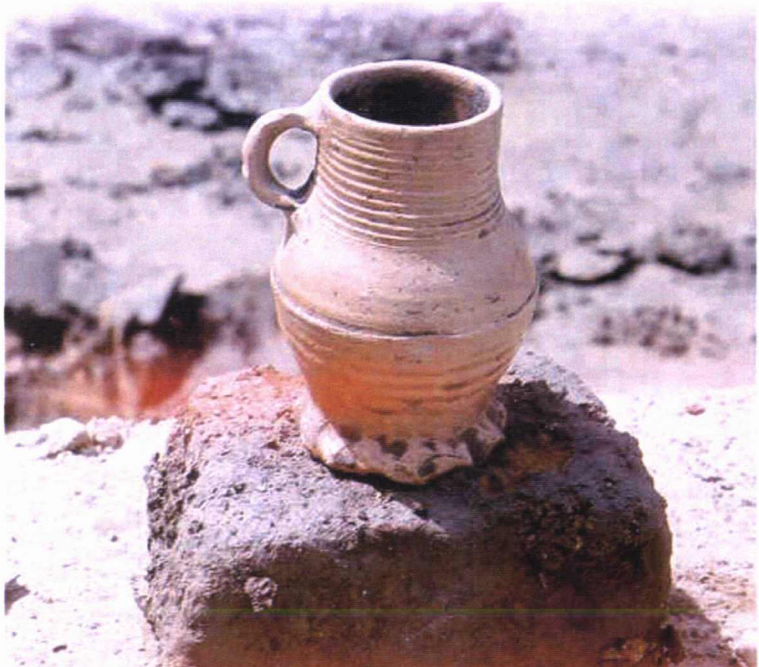
Plantgaten

Bij het machinaal verdiepen van vlak 1 naar vlak 2 werd net onder de verspitte laag met tuinbedden op circa - 0,05 m NAP een reeks kuilen gevonden, bestaande uit een rij van 12 kuilen, een groepje van 4 kuilen en enkele verspreid liggende kuilen. De rij kon over een lengte van 20 m worden gevolgd en had globaal dezelfde oriëntatie als de tuinbedden. Een deel (7 stuks) was op regelmatige

Afb. 3 Werkput 2, vlak 2, plantgaten.

Afb. 4 Bijna-steengoed kan uit afvalkuil (spoor 33).

Afb. 4

afstanden van elkaar gegraven. De afstand van hart tot hart is 1,3 m, de vorm is enigszins ovaal (afb. 3). Zonder uitzondering bevatten alle kuilen een donkere humeuze vulling met op de bodem een puinconcentratie van bakstenen. De stenen lagen schots en scheef met ruimte tussen de stenen en zijn in het onderliggende zand ingegraven. Op basis van de formaten van de hele en halve stenen (lengte 23, 26 en 28,5 cm) zijn deze in de periode van het midden van de 13de eeuw tot het einde van de 14de eeuw te dateren. De functie van een puinlaag in een tuinbed, namelijk beluchting van de wortels, wordt door de hedendaagse Westlandse tuinders nog steeds onderkend. Het is nog steeds gebruik om bij het planten van een vruchtboom een laag baksteenpuin in het plantgat te storten.⁷ Overigens zal het hier niet om de aanplant van vruchtbomen handelen, aangezien die een grotere onderlinge afstand nodig hebben. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld struiken of bomen die als windsingel zijn aangeplant.

Greppel (spoor 32)

Een smal greppeltje, oost-west georiënteerd, bevatte enkele fragmenten van kannen van proto-steengoed, bijna-steengoed en steengoed, fragmenten van een bakpan (roodbakkend) en van een pot (grijsbakkend). Het materiaal is te dateren in de tweede helft van de 13de eeuw en het begin van de 14de eeuw (1250-1325).

Afvalkuil (spoor 33)

Van een aantal kuilen wordt verondersteld dat ze primair als afvalkuil zijn bedoeld. Naast bovengenoemde greppel lag een afvalkuil met een vulling van grijs-humeuze zandige klei. De vondsten bestaan uit (verbrand) bot, fragmenten van kannen en bekers (bijna-steengoed), bakpan, pot en kan (roodbakkend) en fragmenten van een pot (grijsbakkend) en een kloostermop. Er werd ook een complete kan van bijna-steengoed gevonden van het type s4-kan-4 (afb. 4). Het afvalcomplex heeft globaal dezelfde datering als de smalle greppel maar loopt mogelijk door tot het einde van de 13de eeuw (1240-1300).

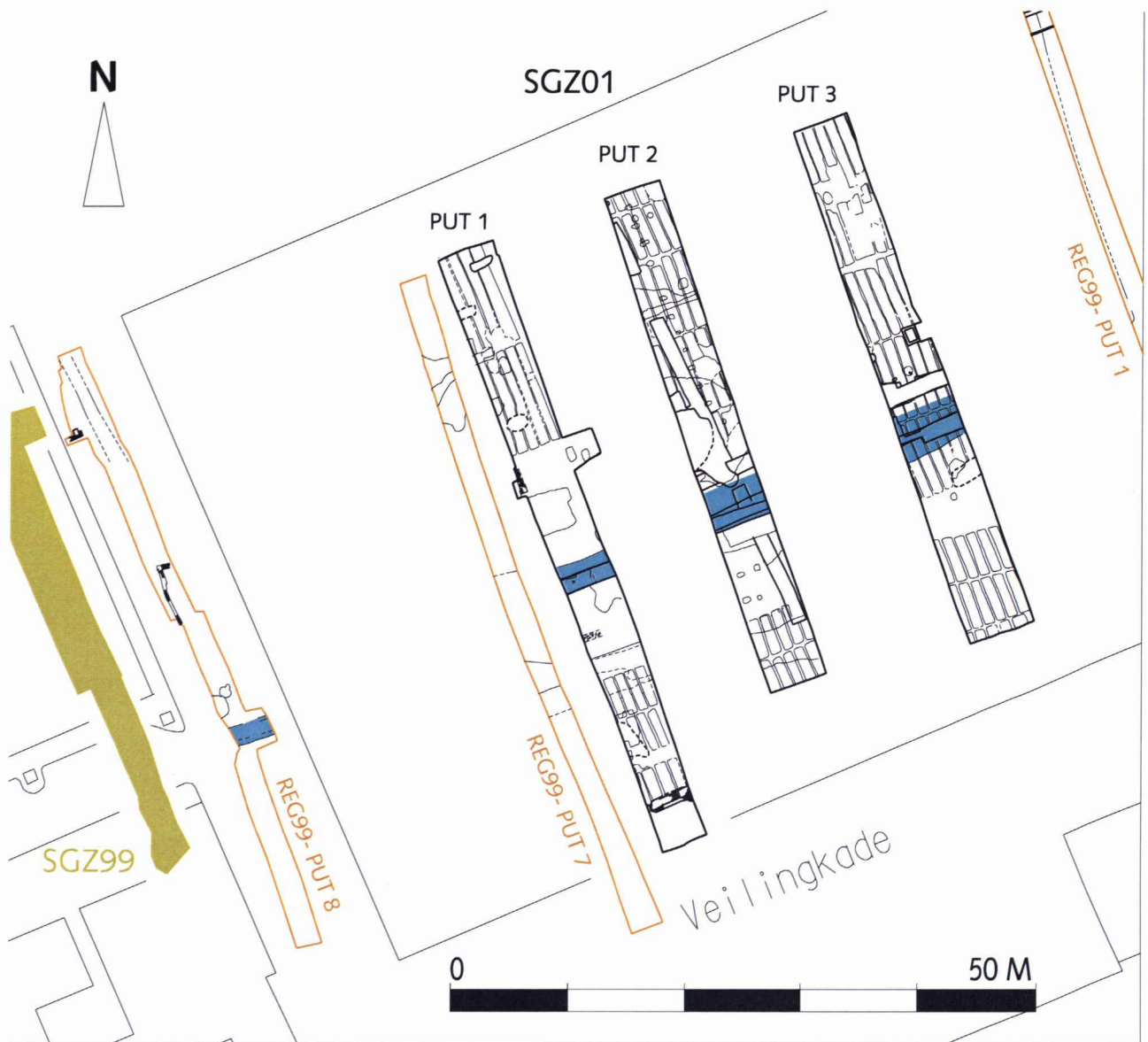
Sloot (spoor 11- 28- 54)

Door alle werkputten loopt er een oost-west georiënteerde brede en diepe sloot die stratigrafisch gezien onder het niveau met tuinbedden ligt. Dit kon duidelijk worden aangetoond in werkput 3, waar de sporen van tuinbedden de sloot overdekken. De sloot lijkt een voortzetting te zijn van de sloot die in 1999 ongeveer 25 m westelijk is opgegraven (REG99, sleuf 8, spoor 89). In een tussenliggende sleuf (REG99, sleuf 7) zijn ter hoogte van de sloot wel dagzomen van een 13de-14de-eeuws niveau gezien, maar deze zijn toen, bij grote wateroverlast, niet als de zijkanten van een greppel herkend (zie afb. 5).⁸

De breedte en aanlegdiepte van de sloot varieert van 3 tot 4,4 m breed en 0,82 tot 1,5 m diep. Daar waar de sloot het breedst is, is hij ook het diepst (in werkput 2).

In alle werkputten bleek de bovenzijde van de sloot recentelijk verstoord door een ingraving met bouwzand, beton en planken.

De bodem van de greppel ligt op - 0,82 tot -1,54 m NAP. De onderste laag bestaat uit humeus kleilig materiaal. Hierin werden fragmenten van kannen en kleine bekers van proto- en bijna-steengoed, een fragment van een veldfles van bijna-steengoed en grijsbakkende kogelpotten gevonden. Enkele scherven kunnen tot het Maaslands wit (Andenne-achtig) en Vlaams hoogversierd

Afb. 5 De middeleeuwse sloot in de projecten REG99 en SGZ01.

aardewerk worden gerekend. Op grond van deze soortensamenstelling is een voorlopige datering 1250-1290 gerechtvaardigd. Er is slechts een scherv van echt steengoed (Siegburg) aangetroffen, die als intrusie wordt beschouwd.

Deze laag wordt gezien als de eerste gebruiksfase van een water voerende greppel. De vulling die hierboven ligt wordt gezien als de dempingsfase van de sloot. Vanwege de complexiteit van de slootvulling en vondstomstandigheden wordt de sloot inclusief de vroegste periode in een apart hoofdstuk behandeld.

4.3. Begijnhof, late periode tot en met afbraak (1350 -1620)

Middeleeuws muurwerk

Muurwerk werd alleen in werkput 1 aangetroffen. In het westelijke profiel was onder een puinpakket een muurfragment zichtbaar. Na een plaatselijke uitbreiding van de werkput bleek het fragment een 0,6 m brede fundering te zijn waarvan 0,8 m lengte bewaard was (afb. 6). Naar het noorden ging dat over in een puinspoor. Naar het zuiden toe werd het muurwerk recht beëindigd. Het muurwerk is ofwel de onderkant van een spaarboogfundering of de hoek van een ingangspartij. De gebruikte bakstenen dateren uit het einde van de 14de eeuw of het begin van de 15de eeuw (lengte 23 cm).

Afb. 6 Werkput 1, muur (spoor 8).

Puinkuilen

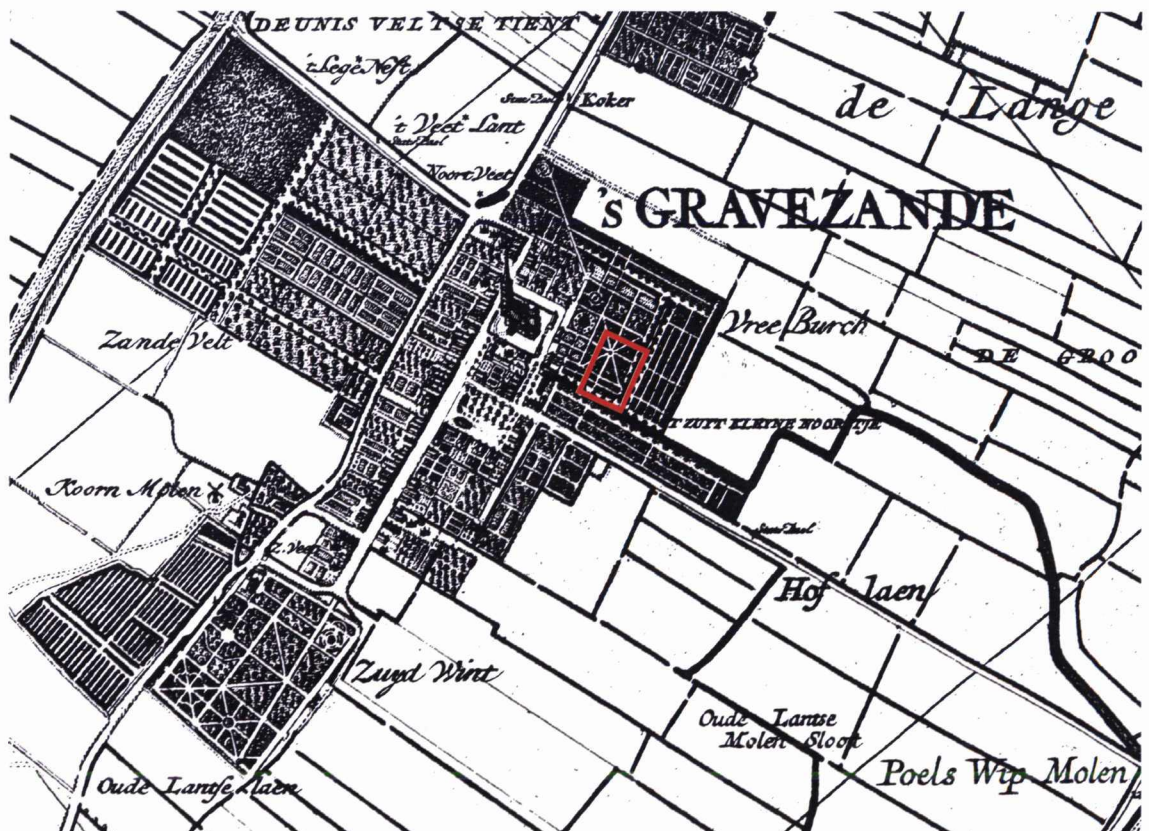
Puinkuilen met middeleeuwse bakstenen werden in werkputten 1 en 2 aangetroffen. In het oost-profiel van werkput 1 werd op vlak 1 een kleine puinkuil zichtbaar. Deze was gevuld met halve bakstenen van 14de-eeuwse ouderdom. De stenen zagen er geblakerd uit. De werkput kreeg aan deze zijde een kleine uitbreiding om vast te kunnen stellen of er vast muurwerk aanwezig was. Hierbij bleek dat er op korte afstand drie puinkuilen lagen. Tussen de gebroken bakstenen lagen enkele plavuisfragmenten en een stuk natuursteen. Onder de bakstenen zijn er 10 die bekapt zijn. Deze zijn vermoedelijk restanten van raam- of poort-profielen behorende bij een religieus, of anderszins bijzonder, 14de-eeuws gebouw. Het moment van de sloop kan op basis van de gegevens niet nader worden vastgesteld.

In werkput 2 bevatte het puin fragmenten van 15de- of 16de-eeuws roodbakend aardewerk (spoor 35).

Afb. 7 Werkput 3, vlak 1, tuinbedden.

Afb. 8 Kaart van Delfland uit 1712, contouren van het onderzoeksterrein.

Afvalkuilen

Aan de bovenzijde van de tuinbedden (zie hieronder) waren plaatselijk ronde kuilen met een bruin-humeuze vulling te herkennen met daarin materiaal dat globaal dezelfde datering heeft als het jongste materiaal uit de bedden, namelijk einde van de 14de eeuw en 15de eeuw. Waarschijnlijk gaat het in veel gevallen om plantkuilen.

Een van de kuilen tekende zich duidelijk af als een afvalkuil (spoor 4/15). Het afval betreft voornamelijk roodbakkend aardewerk (bakpannen, grappen, een kom, fragmenten van kannen en voorraadpotten en vuurklok), enkele scherven ongeglazuurd steengoed en steengoed met zoutglazuur, een ijzeren gesp en een kleine hoeveelheid bot. Deze kuil dateert uit de 15de eeuw.

Tuinbedden

In alle werkputten werden op het eerste vlak (+0,10 m NAP tot - 0,10 m NAP), circa 70 cm onder maaiveld sporen van smalle lange tuinbedden zichtbaar (afb. 7). Deze sporen tekenen zich af als grijsbruin humeuze zandige banen, ingegraven in kleiig zandige DIII-afzettingen die grijsblauw van kleur zijn. In de onderliggende afzettingen werden enkele 13de-eeuwse scherven (Paffrath-achtig aardewerk, proto-steengoed en bijna-steengoed) gevonden. De tuinbedden zelf bestaan uit ingravingen van kleiig zandig humeus materiaal vermengd met afval.

De lengterichting van de tuinbedden is noord-zuid. De tuinbedden liggen in reeksen die op een lijn eindigen. Daarachter ligt de volgende reeks op een iets verschoven positie ten opzichte van de vorige reeks. De tuinbedden hebben een standaardbreedte van 80 tot 90 cm. De lengte varieert per reeks. Er zijn korte van 3,5 , 4, 6,5 en 7 m, de langste zijn bijna 9 m. De bewaard gebleven diepte is 20 cm. Donkere spitsporen in een lichtgrijze zanderige ondergrond werden zichtbaar op de bodem van de tuinbedden.

Er zijn plaatselijk brede stroken uitgespaard, deze kunnen geïnterpreteerd worden als looppaden tussen de groepen tuinbedden. Tussen de tuinbedden onderling hebben ook smalle loopstroken gelegen, vermoedelijk ter breedte van een voet.

Een vraag die tijdens het onderzoek beantwoord moest worden was: zijn dit sporen van tuinbedden uit een van de fasen van het landgoed of behoren ze tot de periode van het begijnhof?

De tuinbedden bevatten kleiig zandig materiaal dat vermengd is met houtskool, bot, wat bouwpuin, scherven aardewerk uit het einde van de 13de eeuw tot in de 16de eeuw (bijna- steengoed, steengoed grijsbakkend en roodbakkend aardewerk) en wat kleine stukjes metaal (glas in loodstrips, koperen beslag, een loden kogeltje en een plak lood). In de laag compact grijs zand die hierop lag werd hetzelfde materiaal gevonden en enkele scherven majolica die aan het eind van de 16de of in de eerste helft van de 17de eeuw gedateerd kunnen worden.

Het bepalen van de aanlegdatum is problematisch, immers een tuinbed wordt regelmatig bemest en doorgespit, hetgeen een verklaring zou kunnen zijn voor de verschillen in datering van de scherven uit de tuinbedden.

Er zijn weinig historische gegevens over gewone tuinen. Op kaarten uit de 17de en 18de eeuw zijn de grondplannen van formele tuinen van buitenplaatsen vaak duidelijk in kaart gebracht. Eenvoudige tuinen worden aangeduid met tuinbedden, bomen omheiningen en heggen. De tuinbedden zijn in allerlei formaten getekend, maar geen van de tuinbedden is zo smal als de opgegraven exemplaren. Een mogelijke verklaring voor het ontbreken van nog smallere tuinbedden op de kaarten, is dat

het problematisch voor de tekenaar was zo detaillistisch weer te geven. Op de kaart van Delfland uit 1712 wordt de tuin van het landgoed Vreeburgh aangegeven. Het onderzoeksterrein is eenvoudig te plaatsen in de onderste helft van een tuin met een stervorm (afb. 8). Het is duidelijk dat niets van de sterstructuur bij de opgravingen is teruggevonden. Een schets die rond 1600 dateert en waarop het terrein van begijnhof, klooster en gasthuis is aangegeven geeft aan dat het terrein van het inmiddels gesloopte begijnhof wordt gebruikt voor de teelt van rijshout (afb. 9).

De oudste kaarten zijn die uit het kaartenboek van het Regulierenklooster, uit 1566 (afb. 10).

Hierop zijn begijnenhuizen en een kapel te midden van bomen afgebeeld met oostelijk daarvan een onbebouwd gedeelte met bomen in een ruime opzet. De tuinbedden van het gasthuis, noordelijk hiervan, zijn met dunne streepjes weergegeven. Op de gasthuistuin werden groenten en medicinale kruiden gekweekt ten behoeve van de mensen die in het gasthuis verbleven.

Stratigrafisch liggen de tuinbedden boven een niveau met sporen van een afvalkuil en een smalle greppel uit het einde van de 13de eeuw. In werkput 3 overdekken de tuinbedden een opgevlude sloot, terwijl in werkputten 1 en 2 de tuinbedden aan weerszijden van dezelfde sloot liggen. Bij de poging om te komen tot een datering kan ook de ruimtelijke verdeling van alle sporen ten opzichte van elkaar worden bekeken.

Opvallend is dat de tuinbedden ontbreken in de zone met de puinkuilen en de muur (spoor 8). Meer naar het oosten toe, in werkput 2 en 3, liggen er op deze hoogte wel weer tuinbedden. Het lijkt er daarom op dat de tuinbedden zijn aangelegd terwijl de oorspronkelijke gebouwen (waarvan een muurrest en een aantal puinkuilen de getuigen zijn) er nog stonden, dus in de 14de eeuw of later. De concentraties ingegraven afval dateren uit het einde van de 14de eeuw of uit de 15de eeuw. De sporen in het vlak onder de tuinbedden dateren uit de tweede helft van de 13de eeuw tot circa 1400. We vermoeden daarom dat de tuinbedden in de tweede helft van de 14de eeuw zijn aangelegd. Ze zijn, in deze vorm zeker tot ver in de 16de eeuw in gebruik geweest. Vanwege het ontbreken van materiaal uit het einde van de 16de eeuw en de 17de eeuw, zoals majolica, faïence, kleipijpen en dergelijke, in de tuinbedden zijn deze nog voor de aanleg van het landgoed in de eerste helft van de 17de eeuw, buiten gebruik geraakt.

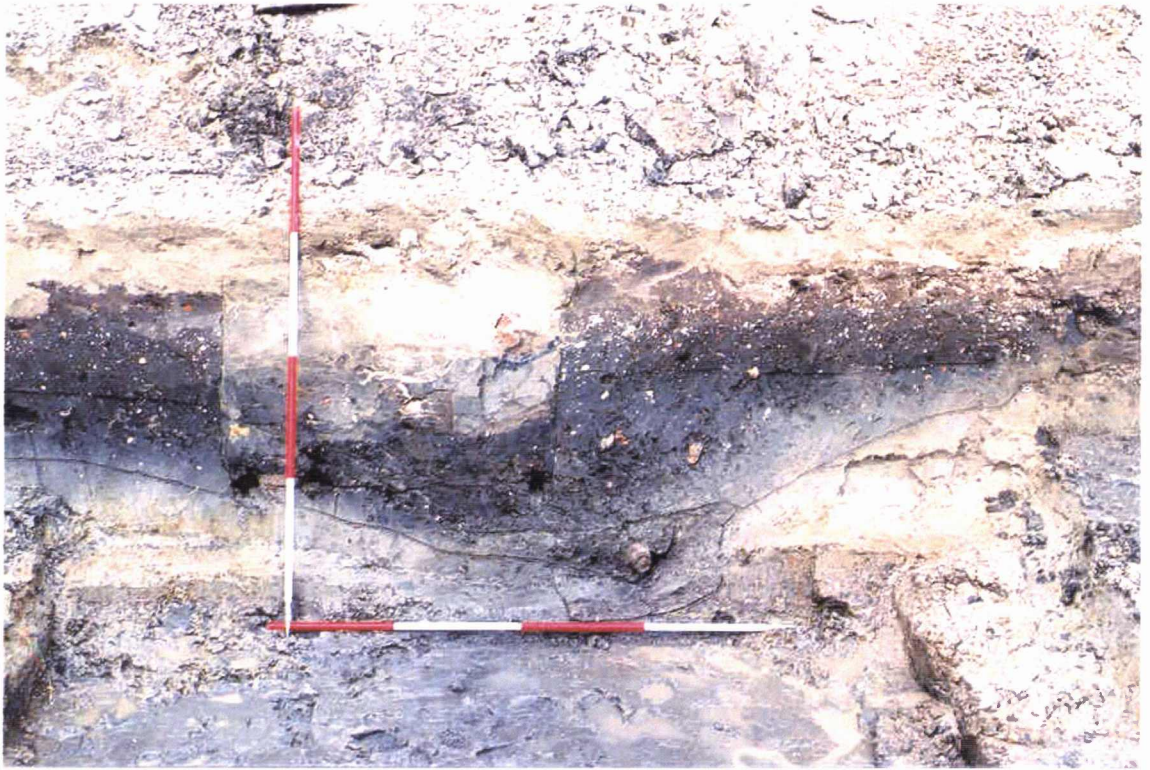
4.4. *Begijnhof, de sloot*

Het bleek goed mogelijk om een datering te geven van de eerste fase van de sloot, namelijk 1250-1290 (zie hierboven).

Opvallend is dat er verschillen zijn in de opbouw van de latere vulling van de sloot. Hierbij moet worden aangetekend dat in alle gevallen de bovenste vulling door recente verstoring vermengd is geraakt met materiaal van de bodem van de sloot en subrecent materiaal.

De vulling in werkput 1 bestaat uit kleiig zand vermengd met huishoudelijk afval (afb. 11). In werkput 3 is er eveneens gedempt met kleiig zand maar ontbreekt het afval. In werkput 2 is er vooral gedempt met puin en zand (afb. 12). Zoals uiteen zal worden gezet zijn er ook dateringsverschillen. Het ondiepste gedeelte, dat in werkput 1 is aangetroffen is eerder in onbruik geraakt dan de circa 75 cm diepere gedeelten van de sloot, zoals die in werkputten 2 en 3 zijn aangetroffen.

In werkput 1 bevatte de bovenste laag behalve grijsbakkend aardewerk, proto- en bijna-steengoed en steengoed, een flinke component roodbakkend aardewerk. Er is hier sprake van enige menging van materiaal. Een deel van dit materiaal is afkomstig van de randen van de sloot en behoort eigenlijk bij de bodemlaag. De meerderheid van het materiaal is afkomstig van de tweede fase van de sloot.

Afb. 11 Doorsnede van de sloot in werkput 1.

Afb. 12 Doorsnede van de sloot in werkput 2.

Het grijsbakkend aardewerk bestaat uit kannen op lobvoeten en kookpotten (afb. 13). Enkele zogenaamde kogelpotten zijn handgevormd, van een zandrijk baksel en versierd met borstelstreken, bij het bakken is een deel geoxideerd. Het roodbakkend aardewerk heeft een helder rode tot oranje kleur, met geen of spaarzaam glazuur. Op grond van deze kenmerken wordt het materiaal in de late 13de of 14de eeuw gedateerd. Herkende vormen zijn grappen, vetvangers, potten, een dover en bakpannen. De bakpannen zijn alle van een type met holle handvaten. De kannen zijn van proto-steengoed gemaakt en hebben een ijzerengobe en zoutglazuur (afb. 14, Deventer-type s5-kan-3, datering: 1275-1325).

Het weinige echte steengoed bestaat uit een beker met een ijzerengobe (afb. 15). Opvallend is de ingezette bodem die van een mindere kwaliteit (bijna-steengoed) is gemaakt.

De gewichtsverhouding van de verschillende soorten aardewerk uit de sloot in sleuf 1:

	bovenste laag		onderste laag	
	gram	%	gram	%
proto-steengoed/bijna- steengoed	4715	33,2	1170	48,2
steengoed	120	0,8		
steengoed met glazuur/engobe	430	3,0		
roodbakkend aardewerk	7630	53,8	98	4,0
grijsbakkend aardewerk	1290	9,1	1105	45,5
witbakkend maaslands aardewerk			53	2,2
totaal	14185	99,9	2426	99,9

Er is een duidelijke tendens te zien in de verhoudingen tussen de soorten aardewerk.

In de onderste laag komt echt steengoed niet voor, bijna de helft van het materiaal bestaat uit proto-steengoed en wat bijna-steengoed. De vorm van de randen, die dakpanvormig zijn afgeschuind wijst op een datering in de tweede helft van de 13de eeuw.

In de bovenste laag is net de introductie van het echte steengoed (circa 1280) terug te vinden. Zowel bijna-steengoed als echt steengoed zijn tot 1325 naast elkaar in gebruik geweest. Het omslagpunt, waarbij het echte steengoed het verhoudingsgewijs overnam, lag even voor 1300.⁹ De verhouding tussen roodbakkend aardewerk en grijsbakkend aardewerk is omgedraaid. Deze tendensen zijn ietwat versluierd door vermenging met ouder materiaal. Er zijn ook enkele vondsten, zoals scherven van steengoed-kannen met zoutglazuur en enkele gespen die beduidend jonger zijn (15de eeuw). De conclusie is dat dit gedeelte van de sloot rond 1300 is verzand en uit gebruik is geraakt. De slootlocatie is toen als een laagte in het terrein zichtbaar gebleven. In deze laagte is in de 14de en 15de eeuw nog wat afval terechtgekomen.

De samenstelling van het vondstmateriaal uit de vulling van werkput 2 (vondstnrs. 37, 42 en 43) wijkt af van die uit het gedeelte in put 1. Er is een veel grotere component roodbakkend aardewerk, terwijl grijsbakkend aardewerk niet meer voorkomt. Er is echt steengoed, steengoed met zout-

Afb. 13 Kogelpot uit de sloot in werkput 1.

Afb. 14 Proto-steengoed kannen uit de slootvulling in werkput 1.

Afb. 15 Steengoed beker uit de slootvulling in werkput 1.

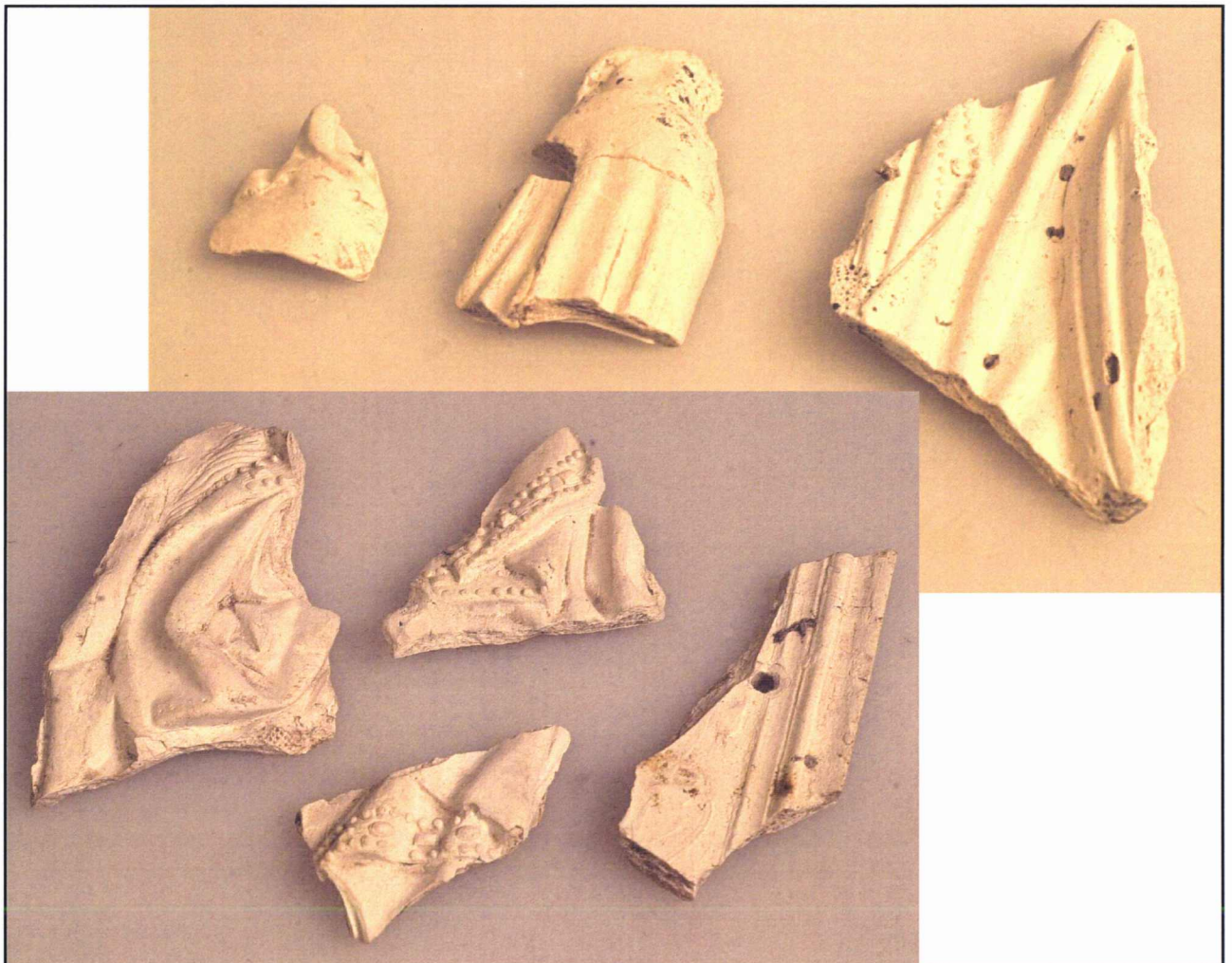
Afb. 16 Dover uit de slootvulling in werkput 1.

Afb. 17 Pijpaarden beeld uit de slootvulling in werkput 2.

Afb. 18 Pijpaarden plaquettes uit de slootvulling in werkput 2.

glazuur en er zijn maar enkele fragmenten van bijna-steengoed. Nieuw is het voorkomen van wat witbakkend aardewerk en een fragment van een majolica bord. In dit deel van de greppel is een puinpakket opgebracht. Vermoedelijk stond de greppel toen droog en was ten dele opgevuld met zand en afval. Gebruikmakend van die bestaande laagte is het midden daarvan plaatselijk weer uitgegraven en de gehele laagte inclusief de voormalige lage oeverzone opgevuld met puin. In dit puin zijn alle maten bakstenen van 28 cm lengte tot kleine ijsselsteentjes (lengte 16,5 cm) aangetroffen. Op het puin werd een 16de-eeuwse steengoed kan gevonden. Enkele pijpenkoppen tussen het baksteenpuin dateren uit het tweede kwart van de 17de eeuw. Er zijn dus redenen om aan te nemen dat delen van het gesloopte begijnhof in de eerste helft van de 17de eeuw in een nog niet geheel verlandde sloot zijn beland.

Het vervolg van de greppel in werkput 3 bevatte nauwelijks afval (baksteen, en enkele botten) en had een dikke bodemlaag bestaande uit zeer humeuze zandige klei. Jammer genoeg is het hier niet mogelijk de opvulling van de sloot te dateren.

Bijzonder aardewerk en beeldfragmenten en plaquettes van pijpaaarde

Vermeldingswaardig is zijn drie spinsteentjes van grijsbakkend aardewerk.

Een bijzondere vorm is die van een dover van grof roodbakkend aardewerk met loodglazuur versierd met inkervingen en driehoekige indrukken en een doorboorde knop (vnr 11.13, afb. 16). De dover vertoont brandsporen aan de onderzijde. Een fragment van een versierd oor is in dezelfde traditie als de dover gemaakt, met inkervingen die ingelegd zijn met slib (vnr.11.49).

Twee eenvoudige platte speelschijven zijn gemaakt van geglazuurde plavuizen.

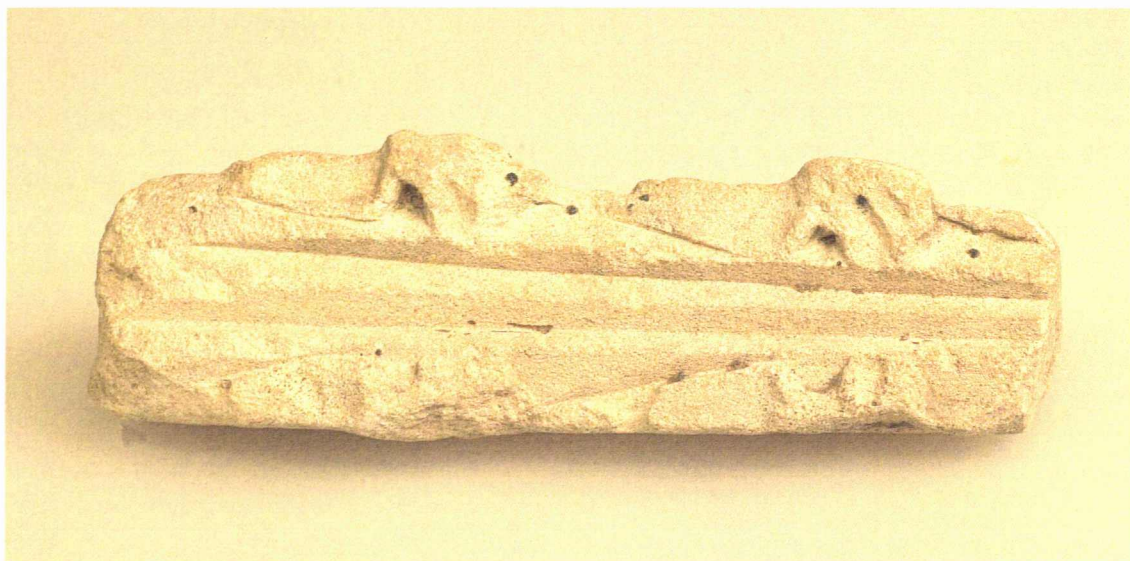
In de vulling van de sloot in werkput 2 werden fragmenten van een pijpaaarden beeldje gevonden (vnr. 38.2, afb. 17). De afbeelding is religieus van aard en stelt een staande persoon voor gekleed in een lang eenvoudig geplooid gewaad (tunica), met een ketting met kruis om de hals. De holle beëindiging van een bovenarm maakt duidelijk dat de ontbrekende onderarm en eventuele attributen aparte onderdelen waren die aan de bovenarm werden bevestigd. Het ontbreken van attributen maakt het onmogelijk om de persoon te identificeren. Opvallend is de blote voet die onder het gewaad uitsteekt. Dat zou kunnen wijzen op een monnik (blote voet in sandaal) of een van de apostelen (deze werden altijd blootsvoets afgebeeld¹⁰). Aangezien de kledij geen duidelijke gelijkenissen vertoont met ordekleidij van de diverse religieuze ordes, valt de mogelijkheid af dat het een afbeelding van een monnik is.

Eveneens van pijpaaarde gemaakt zijn fragmenten van minimaal twee plaquettes (afb. 18). Een doorboring in een van die fragmenten maakt duidelijk dat de plaquettes werden opgehangen. Een van de plaquettes heeft als afbeelding een zittende vrouw met lang haar, gekleed in een sterk geplooid gewaad met een mantel. De afbeelding is waarschijnlijk religieus en beeldt Maria of een heilige af.¹¹

Bij de opgraving van het Regulierenklooster zijn ook fragmenten van religieuze plaquettes gevonden.¹² In de 14de en 15de eeuw vervulden dergelijke objecten een rol zowel in religieuze gemeenschappen als bij persoonlijke devotie in particuliere huizen.

Bouwmateriaal

Uit de slootvulling is veel bouwmateriaal geborgen. Veel gebroken bakstenen, daktegels, dakleien, enkele plavuizen en glaslood.

Afb. 19 Bouwornament, losse vondst.

Opvallend zijn de kleine vloertegeltjes (4,5-5,5 cm) van roodbakkerd aardewerk versierd met slib en loodglazuur. Door toevoeging van metaaloxiden aan het glazuur kregen de tegels een verschillende kleur. De kleine tegeltjes werden gebroken uit een grotere tegel waarin voor het bakken scheidslinien zijn gekrast. Enkele tegeltjes getuigen van mislukte breukpogingen. Deze tegeltjes zijn luxe-artikelen en werden gebruikt in mozaïekvloeren van kloosters, kerken en huizen van hoge geestelijken. Voor zover bekend werden deze tegeltjes in Utrecht geproduceerd vanaf het eind van de 13de eeuw tot in de eerste helft van de 14de eeuw.

Van de middeleeuwen tot in de 17de eeuw werden de daken van gewone woonhuizen gedekt met stro, de zogenaamde zachte daken. Er is betrekkelijk veel materiaal afkomstig van harde daken gevonden, dakleien en gebakken daktegels, waaruit kan worden opgemaakt dat zeker een deel van de gebouwen van het begijnhof was gedekt met leien en een deel met daktegels. Harde daken werden vanouds toegepast op religieuze gebouwen en adellijke huizen. Vanaf circa 1450 werden golfpannen gebruikt en verdween het gebruik van daktegels.

Dakleien worden met smeedijzeren spijkers op het dak bevestigd. Daktegels hebben een nokje waarmee ze worden opgehangen aan panlatten. Sommige van de opgegraven daktegels hebben een doorboring waaruit blijkt dat ze op de wijze van dakleien zijn opgehangen.

Als losse vondst uit de eerste werkput kwam een fragment van een klein zandstenen (bouw)ornament, dat aan alle zijden is geornamenteerd (afb. 19). Misschien was dit onderdeel van een middenstijl in een raam. Er zijn veel loodstrippen van glas-in-lood ramen gevonden, maar betrekkelijk weinig glas. Enkele ruitjes bevatten nog, nauwelijks zichtbare, sporen van een brandschildering.

Natuursteen

Uit een verstoord gedeelte van de sloot kwam een aantal fragmenten van een grijze glimmer houdende zandsteen, afkomstig van een sterk gefragmenteerde vijzel met een wanddikte van 3 cm. Een vergelijkbare, maar veel completere vijzel is bekend uit Amersfoort.¹³

Metaal

Een groot deel van de metaalvondsten zijn met een metaaldetector verzameld in de storthopen met de vulling van de greppel.

Het betreft voor een deel voorwerpen die tot kledingaccessoires worden gerekend, daarnaast beslag, een vingerhoed, loodjes, enkele munten en een pelgrimsinsigne. Daarnaast is zijn er diverse werktuigen en sleutels gevonden bij het machinaal verdiepen van de slootvulling.

Metaal: werktuigen

Er is een aantal ijzeren lemmetten van (tafel)messen met een versmalde angel. De meeste zijn incompleet, het heft ontbreekt in alle gevallen en de corrosie maakt het onmogelijk om eventuele meestertekens op het lemmet te herkennen. De constructie met een versmalde angel was tot in de 14de eeuw de meest gebruikelijke.¹⁴ Een mes van een tafelmessformaat heeft een bijzondere constructie: de angel is in een verdikt deel van het lemmet gestoken. Er zijn drie fragmenten van knijpscharen.

De werktuigen afkomstig uit de storthoop van de opgraving bestaan uit een aantal lemmetten van tafelmessen vergelijkbaar met die uit de vulling van de greppel, maar ook een van een hakmes met een bladbreedte van 4,5 cm. Verder een ijzeren priem of punt, met een ronde doorsnede, een nagel met een vierkante kop en een onregelmatig gevormde loden ring (een netverzwaring?).

Metaal: huisraad

Er zijn twee ijzeren sleutels gevonden. De meest complete is 10,5 cm lang, heeft een ronde greep, een holle schacht en een kleine baard die, zeer ongebruikelijk, haaks staat op de greep (afb. 20). Twee kleine, nog geen 5 cm lange, platte bronzen sleutels horen vermoedelijk bij sloten van kleine kisten (afb. 21).

Afb. 20 IJzeren sleutel uit de slootvulling in werkput 1.

Afb. 21 Bronzen sleutels uit de slootvulling in werkput 1.

Afb. 22 Verzilverde gesp uit de slootvulling in werkput 1.

Afb. 23 IJzeren ruiterspoor uit de slootvulling in werkput 1.

Afb. 24 Pelgrimsinsigne (heilige Cunera) uit de slootvulling in werkput 2.

Metaal: kledingaccessoires

Kledingaccessoires werden alleen in de storthopen met behulp van een metaaldetector gevonden. Het betreft gespen en een kledinghaakje.

Een gesp (vnr. 11.27) heeft de vorm van een dubbele rechthoek en heeft knoppen op de hoeken. Drie kleine gespen hebben de vorm van een eenvoudige dubbele ovaal. Beide types worden vaak geassocieerd met stillegangen en sandalen uit de 14de en 15de eeuw.¹⁵

Een zeer bijzondere ronde gesp (vnr. 11.23, afb. 22) is verzilverd en heeft waarschijnlijk een zilveren angel. De bovenste helft van de ronding lijkt getordeerd en weer glad gemaakt waardoor een zeer fijn schakelpatroon is ontstaan waarin mogelijk een klein beetje goud is verwerkt.

Metaal: ruiterspoor

Er is een fragment van een ijzeren ruiterspoor bestaande uit het rad, de schacht en een deel van een beugelarm (afb. 23). Dit type met een radspoor is rond 1300 geïntroduceerd als opvolger van het puntspoor.¹⁶

Metaal: munten en merkloden

Er zijn twee merkloden, waarvan er een gemerkt is met de gotische letter s en een merk met Franse lelies (vnr. 51.1). Dit merklood, dat nog niet nader is gedetermineerd, dateert waarschijnlijk uit de 13de of 14de eeuw. Een van de munten betreft een fragment van een leeuwengroot (vnr. 55.1).¹⁷ Een complete munt is een versleten zilveren denier, mogelijk van graaf Floris V (1256-1296).¹⁸

Metaal: pelgrimsinsigne

Met de metaaldetector werd verder een groot deel van een pelgrimsinsigne (vnr. 55.2) opgespoord. Deze stelt de heilige Cunera voor (afb. 24) met aan weerszijden haar moordenaressen. Het onderschrift luidt: "SXT CUNERA". Cunera was een martelares die als enige een slachting door de Hunnen overleefd heeft en bescherming zocht bij de Friese koning Radboud in Rhenen. Ze werd door de jaloerse koningin en haar dienaar gewurgd met een wurgdoek.¹⁹ Deze insignes uit Rhenen worden over het algemeen in de periode 1450-1580 gedateerd.

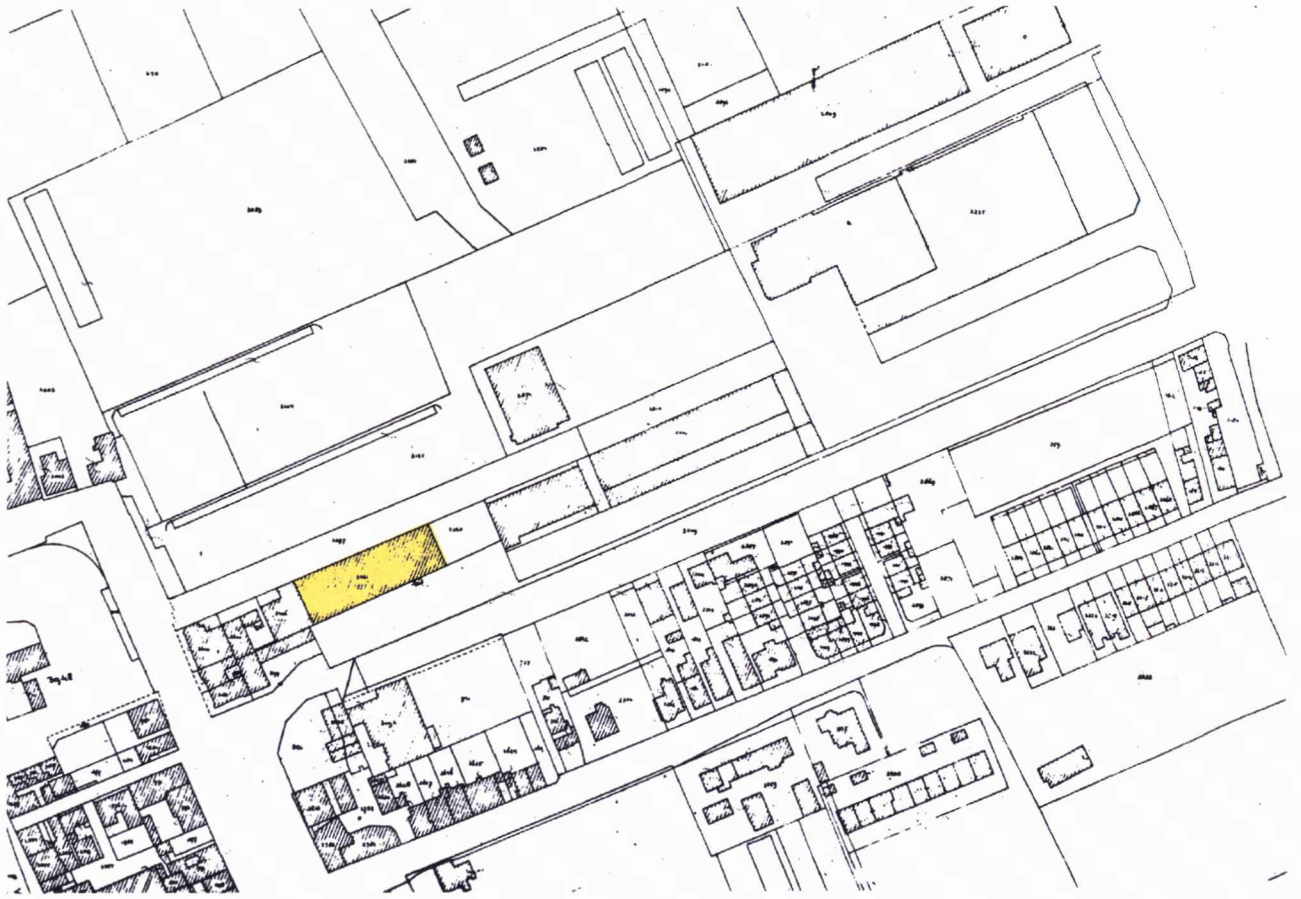
Overig metaal

Er is een messing vingerhoed die, gezien de zone zonder putjes aan de onderkant, waarschijnlijk van vrij late datum is, eind 15de, begin 16de eeuw. Het is dan ook de vraag of deze detectorvondst uit de greppelvulling afkomstig is. Wel uit de greppel maar mogelijk uit een in de 17de eeuw verstoord gedeelte komt een viertal spelden. Twee ervan hebben een kop van een gedraaid stukje koperdraad (vnr. 51.5).

Er is ook een aantal eenvoudige ringen (geen vingerringen) die mogelijk onderdeel zijn geweest van een paardentuig of iets dergelijks.

Er zijn veel fragmenten latoenkoper gevonden die waarschijnlijk onderdeel van beslag zijn geweest. Een van die voorwerpen bestaat uit een dubbelgevouwen plaatje (vnr. 11.30), een ander uit twee dunne plaatjes op elkaar (vnr. 51.3). Beide voorwerpen zijn eenvoudig versierd met een graving van kruisende lijnen.

Een ander wat steviger koperen beslag bestaat uit twee scharnierende delen waarvan een uiteinde eindigt in een ring, mogelijk is dit een boeksluiting (vnr. 11.29).

Afb. 25 Kadastrale minuut, begin 20-ste eeuw, veilinggebouw met nummer 2431.

Glas

Uit de stort afkomstig van de sloot komen 3 fragmenten van ribbelbekers van groen glas, het zogenaamde waldglas. Het zijn vormgeblazen bekers met een versiering in een relief-patroon dat uit diagonale ribbels bestaat. Ze komen in Nederland voor vanaf de tweede helft van de 14de eeuw en worden wat meer verbreid in de 15de eeuw.

Bot

Door de hele slootvulling heen werd slacht- en etensafval gevonden: botten van zoogdieren vogels en vissen en eierschalen. Dit materiaal is ten behoeve van mogelijke ecologische onderzoeken verzameld. Het betreft echter een niet-gesloten vondstcomplex met aantoonbare verstoringen. Redenen om de waarde van een dergelijk onderzoek laag in te schatten. Van een schedelfragment (vnr. 11.4) staat vast dat het menselijk bot betreft.

4.5. Periode na het begijnhof (1620-1900)

Kuilen

Een grote kuil (spoor 24), van circa 3 bij 3 m bevatte behalve zand, fijn puin en wat 15de- of 16de-eeuws aardewerk ook enkele 17de-eeuwse componenten (pijpesteel, witbakkend aardewerk) zodat we hiervan kunnen aannemen dat het afkomstig is van een sloop-activiteit in de 17de eeuw of later.

Muurwerk

Aan de zuidzijde van werkput 1 werden twee oost-west georiënteerde funderingsmuren gevonden. De stenen zijn handgevormd en hebben een 17de-18de-eeuws uiterlijk en zijn met zachte kalkspecie gemetseld.

Een klein deel van de meest zuidelijke muur bestaat uit ijsselstenen op een aantal recente stenen (dorpel?). Deze resten liggen direct op het niveau van de tuinbedden.

De sporen worden geïnterpreteerd als de funderingen van een loods behorende bij het veiling-complex, dat rond 1900 is gebouwd. De mengeling van moderne en oude bakstenen kan verklaard worden doordat hergebruik van bakstenen is toegepast. Dit gebouw is aangegeven met kadastraalnummer 2431 (afb. 25). Uit foto's blijkt dat in 1964 dit gebouw al afgebroken is en vervangen door een serie loodsen.

5. Samenvatting en conclusie

Het proefonderzoek heeft alleen sporen van gesloopte bebouwing aangetoond aan de westelijke rand van het onderzoeksterrein. Er zijn geen sporen van een kapelfundering gevonden. Als het hele begijnhof in beschouwing wordt genomen blijkt dat de oostelijke helft van het begijnhof niet bebouwd is geweest. Deze veronderstelling wordt ook ondersteund door de verspreiding van huishoudelijk afval in de gedempte sloot die dwars over het terrein liep. In het meest oostelijke segment van de sloot komt nauwelijks huishoudelijk afval voor.

Het onbebouwde gedeelte van het terrein is gebruikt als tuin. Tuinbouwtechnieken uit het Westland, die uit orale bronnen bekend zijn, blijken sterk overeen te komen met de tuinbouwtradities uit de 14de tot 16de eeuw.

De indruk die vondstmateriaal uit de gedempte sloot maakt is die van een zekere welstand. En zijn hele kannen weggegooid, kapot metalen gereedschap werd niet hergebruikt en ook een enkel sierraad vond zijn weg naar het afval. Naast het gewone huishoudelijke afval is er ook afval dat op religieuze activiteiten wijst, namelijk pijparden plaquettes en een beeld.

De vraag waar sporen van de kapel van het begijnhof dan wel te verwachten zijn, is niet nog beantwoord. Er bestaat nog steeds de mogelijkheid dat er nog sporen bewaard zijn gebleven in de onbebouwde zone tussen de Vaarhof en het nu onderzochte terrein.

6. Advies

Vanwege het ontbreken van gebouwstructuren adviseren we geen vervolgonderzoek op dit terrein.

Noten

- 1 Van den Arend 1993, p. 103-104.
- 2 Van den Arend 1993, p. 336.
- 3 Zie bijlage 1.
- 4 Immerzeel 1989.
- 5 Waasdorp 1999, Van Veen 2000. De rapporten zijn o.a. te raadplegen in de bibliotheek van het Westlands Museum te Honselersdijk.
- 6 Bartels 1999.
- 7 Mondelinge mededeling dhr. P. van der Hout, 's-Gravenzande.
- 8 Van Veen 2000.
- 9 Bartels 1999, p. 48.
- 10 Timmers 1978, p. 223.
- 11 Voor een overzicht van dergelijke vondsten in Nederland: Ostkamp 2001.
- 12 Van Veen 2000.
- 13 Krauwer en Snieder 1994, p. 99, n. 1.
- 14 Baart 1977, p. 325.
- 15 Goubitz 2001, p. 65, fig.11 b en c.
- 16 Baart 1977, p. 436.
- 17 Determinatie R. de Heus.
- 18 Hengel 1986.
- 19 Van Beuningen en Koldewij 1993, p. 155.

Literatuur

- Arend, O. van den, 1993, *Zeven lokale baljuwschappen in Holland*, Middeleeuwse studies en bronnen XXXV, Hilversum.
- Baart, J.M., e.a., 1977, *Opgravingen in Amsterdam. 20 jaar stadskernonderzoek*, Amsterdam.
- Bartels, M., e.a., 1999, *Steden in scherven. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250-1900)*, Zwolle.
- Beuningen, H.J.E. van, en A.M. Koldewij, 1993, *Heilig en profaan. 1000 laatmiddeleeuwse insignes uit de collectie H.J.E. van Beuningen*, Rotterdam Papers VIII, Cothen.
- Goubitz, O.C., e.a., 2001, *Stepping through time. Archaeological footwear from prehistoric times until 1800*, Zwolle.
- Hengel, C. van, 1986, *De munten van Holland in de 13e eeuw*, Zeist.
- Immerzeel, A.A.G., 1989, 'Archeologische Kroniek van het Westland (1988)' in: *Historisch Jaarboek Westland 1989*, p. 95-97.
- Immerzeel, A.A.G., 1999, 'Archeologisch onderzoek Begijnhof en buitenplaats Vreeburch in 's-Gravenzande' in: *Westlands streekhistorie*, augustus 1999, p. 6.
- Krauwier, M., en F. Snieder, 1994, *Nering en vermaak. De opgraving van een veertiende-eeuwse markt in Amersfoort*, Utrecht.
- Ostkamp, S., 2001, 'Productie en gebruik van pijpen en terracotta devotionalia in de Nederlanden (ca. 1350 - ca. 1550). Het ambacht van de heiligenbacker voor Judocus Vredis, een archeologisch verslag' in: *Judocus Vredis. Kunst aus der Stille. Eine Klosterwerkstatt der Dürerzeit*, p. 188-256.
- Timmers, J.J.M., 1978, *Christelijke symboliek en iconografie*, Houten.
- Veen, M.M.A. van, 2000, *Klooster langs de Vaart. Archeologisch onderzoek op het veilingterrein in 's-Gravenzande*, Den Haag.
- Waasdorp, J.A., 1999, *Sporen van Begijnen. Een kort onderzoek in 's-Gravenzande*, Den Haag.

Bijlage 1

Beschrijving uit circa 1775 van Mr. Gerard van Vredenburg, bewoner van Huize Vreeburg te 's-Gravensande. ARA, Familiearchief Van Vredenburg, inv.nr. 213.

Het uiterlijk aansien des convents der Regulieren buijten sGravensande blijkt uijt een hier bij gevoegde afteekeninge. Als meede van het sigillum bij deselven gebruikt. Van al het welk niets meer als de platten grond over is. Nu beplant in allen deelen, de verborgene overblijfsels bestaande in meer als gemeene swaare fundamenten, gedempte kelders, en een groot aantal van lijken, aldaar gevonden, en weeder aan de aarde toevertrouwt, ende door mij voor het groote gedeelte gedaan begraven. En soude. Het is dus hier genoeg sijn een eijnde te maaken waare het niet alleen, nemaar van nog meerdere andere partijen waare geworden, nu verheelt met de ander waar het aansienlijxt is een tweede clooster.

Bijlage 2: Veldadministratie

Objectcode : SGZ010

Vondst : 1
Spoor : 1
Vlak : 0-1
Context : AANLEG
Datering : MEP
Tekening : 1

Vondst : 2
Spoor : 2
Omschrijving : TUINBEDDEN
Put : 1
Vlak : 1
Datering : MEL, 13B-15
Tekening : 1

Vondst : 3
Spoor : 3
Omschrijving : PUINBAAN
Put : 1
Vlak : 1
Tekening : 1

Vondst : 4
Spoor : 4 = 15
Omschrijving : KUIL
Put : 1
Vlak : 1
Datering : MEL
Tekening : 1

Vondst : 5
Spoor : 5
Omschrijving : KLEIBAAN
Put : 1
Vlak : 1
Datering : MEL, 13
Tekening : 1

Vondst : 6
Spoor : 6
Omschrijving : RECENTE VERSTORING DOOR
SPOOR 11
Put : 1
Vlak : 1
Datering : MEL, MEP
Tekening : 1 (vlak), 3 (westprofiel)

Vondst : 7
Spoor : 7
Omschrijving : MUUR
Put : 1
Vlak : 1
Datering : MEP
Tekening : 1

Vondst : 8
Spoor : 8
Omschrijving : MUUR
Put : 1
Vlak : 1
Datering : MEL
Tekening : 1

Vondst : 9
Spoor : 9
Omschrijving : IN KLEILAAG
Put : 1
Vlak : 1
Context : LAAG
Datering : MEL
Tekening : 2

Vondst : 10
Spoor : 10
Omschrijving : TUINBEDDEN
Put : 1
Vlak : 1
Datering : MEP
Tekening : 2

Vondst : 11
Spoor : 11
Omschrijving : DONKERGRIJZE LAAG MET
SLACHTAFVAL EN AARDEWERK
Put : 1
Vlak : 2
Context : GREPPEL
Datering : MEL
Tekening : 2 (VLAK), 3 (WESTPROFIEL)

Vondst : 12
Spoor : 12
Omschrijving : KUIL MET BROKKEN
KLOOSTERMOPPEN
Put : 1
Vlak : 2
Context : KUIL
Datering : MEL
Tekening : 1, 4

Vondst : 13
Put : 1
Vlak : 1-2
Context : AANLEG

Vondst : 14
Spoor : 14
Put : 1
Vlak : 1
Context : MUUR
Datering : MEP
Tekening : 2

Vondst : 15
Spoor : 15 = 4
Put : 1
Vlak : 2
Context : KUIL
Datering : MEP
Tekening : 3

Vondst : 16
Spoor : 15
Omschrijving : GRONDMONSTER
Put : 1
Vlak : 2
Context : KUIL

Vondst : 17
Spoor : 17
Omschrijving : ONDERDEEL VAN TUINBED
Put : 1
Vlak : 2
Context : KUIL
Tekening : 3

Vondst : 18
Spoor : 11
Omschrijving : ONDERSTE LAAG SLOOT
Put : 1
Vlak : 2
Context : SLOOT
Datering : MEL
Tekening : 3 (WESTPROFIEL)

Vondst : 19
Spoor : 11
Omschrijving : GRONDMONSTER UIT ONDERSTE
LAAG SLOOT
Put : 1
Vlak : 2
Context : SLOOT
Datering : MEL
Tekening : 3 (WESTPROFIEL)

Vondst : 20
Spoor : 20
Omschrijving : KUIL MET BAKSTEENFRAGMENTEN
Put : 1
Vlak : 2
Context : KUIL
Datering : MEL
Tekening : 4

Vondst : 21
Put : 1
Context : LAAG
Opmerking : SCHELLEN

Vondst : 22
Spoor : 12
Omschrijving : ONDER PUINLAAG
Put : 1
Vlak : 2

Context : KUIL
Tekening : 4

Vondst : 23
Spoor : 23
Omschrijving : TUINBED
Put : 1
Vlak : 2
Context : KUIL
Tekening : 3

Vondst : 24
Spoor : 1
Omschrijving : PUINKUIL MET
BAKSTEENFRAGMENTEN
Put : 1
Vlak : 1-2
Context : KUIL
Datering : MEP
Tekening : 1

Vondst : 25
Put : 2
Vlak : 0-1
Context : LOS
Datering : MEP
Tekening : 5

Vondst : 26
Spoor : 26
Omschrijving : TUINBEDDEN
Put : 2
Vlak : 1
Context : KUIL
Datering : MEL
Tekening : 5

Vondst : 27
Put : 2
Vlak : 1
Context : LAAG
Datering : MEL
Tekening : 5

Vondst : 28
Spoor : 28
Omschrijving : SLOOTVULLING
Put : 2
Vlak : 1
Context : SLOOT
Datering : MEL
Tekening : 5

Vondst : 29
Spoor : 29
Omschrijving : PUINKUIL MET BAKSTEENFRAGM.
Put : 2
Vlak : 1-2
Context : KUIL
Datering : MEL
Tekening : 5

Vondst : 30
Put : 2
Vlak : 1-2
Context : LAAG
Opmerking : MONSTER WORTELHOUT UIT
KLEILAAG ONDER S26

Vondst : 31
Put : 2
Vlak : 1-2
Context : LAAG
Datering : MEL

Vondst : 32
Spoor : 32
Omschrijving : VULLING GREPPEL
Coupe : 32.1
Put : 2
Vlak : 2
Context : GREPPEL
Datering : MEL
Tekening : 7

Vondst : 33
Spoor : 33
Omschrijving : ZANDIGE GRIJZE KLEI MET VEEL
PUIN
Put : 2
Vlak : 2
Context : KUIL
Datering : MEL
Tekening : 7

Vondst : 34
Spoor : 34
Omschrijving : ASPLEK
Put : 2
Vlak : 2
Context : KUIL
Datering : MEL
Tekening : 7

Vondst : 35
Spoor : 35
Omschrijving : PUINKUIL
Put : 2
Vlak : 2
Context : KUIL
Datering : MEL
Tekening : 7

Vondst : 36
Put : 2
Vlak : 0-1
Context : LOS

Vondst : 37
Spoor : 28
Omschrijving : VERSTORING MET PLANKEN
Put : 2

Vlak : 1
Datering : MEL
Tekening : 7, 10

Vondst : 38
Put : 2
Vlak : 1-2
Context : LOS

Vondst : 39
Put : 3
Vlak : 2
Monster : JA
Opmerking : MONSTER WORTELHOUT
Tekening : 8

Vondst : 40
Spoor : 40
Put : 2
Vlak : 2
Context : KUIL
Datering : MEL
Monster : JA
Opmerking : GRONDMONSTER ONDERKANT
PLANTGAT
Tekening : 7

Vondst : 41
Spoor : 41
Put : 2
Vlak : 2
Context : KUIL
Datering : MEL
Monster : JA
Opmerking : GRONDMONSTER ONDERKANT
PLANTGAT
Tekening : 7

Vondst : 42
Spoor : 42
Put : 2
Vlak : 2
Context : SLOOT, PUINVULLING
Datering : MEL, MEP
Tekening : 7, 10

Vondst : 43
Spoor : 43
Put : 2
Vlak : 2
Context : SLOOT
Datering : MEL
Tekening : 10

Vondst : 44
Put : 3
Vlak : 0-1
Context : LOS

Vondst : 45
Put : 3
Context : TUINBEDDEN
Vlak : 1

Vondst : 46
Spoor : 46
Put : 2
Context : KUIL
Datering : MEL
Tekening : 7

Vondst : 47
Spoor : 47
Coupe : 47.1
Put : 2
Context : KUIL
Tekening : 7

Vondst : 48
Spoor : 48
Coupe : 48.1
Put : 2
Context : KUIL
Tekening : 7

Vondst : 49
Spoor : 49
Omschrijving : BOOMKUIL
Put : 3
Vlak : 2
Context : KUIL

Vondst : 50
Spoor : 43
Omschrijving : MESTLAAG IN SLOOT
Put : 2
Vlak : 2
Context : SLOOT
Datering : MEL
Monster : JA
Opmerking : BOTANISCH MONSTER
Tekening : 10

Vondst : 51
Spoor : 43
Omschrijving : VULLING SLOOT, VERZAMELD
DOOR AWN
Put : 2
Vlak : 2
Context : SLOOT
Datering : MEL

Vondst : 52
Spoor : 52
Omschrijving : TUINBEDDEN
Put : 3
Vlak : 1
Datering : MEL
Tekening : 8

Vondst : 53
Spoor : 53
Omschrijving : PAALKUIL
Put : 3
Vlak : 1
Context : PAAL
Datering : MEP-RECENT
Tekening : 9

Vondst : 54
Spoor : 54
Omschrijving : VULLING SLOOT
Put : 3
Vlak : 2
Context : GREPPEL
Tekening : 9, 10

Vondst : 55
Spoor : 55
Omschrijving : STORTVONDSTEN UIT SLOOT
Put : 2
Context : SLOOT

Bijlage 3: Vondstenlijst

geordend per materiaalcategorie

Classificering van het aardewerk en glas volgens het Deventer-systeem (zie Bartels 1999).

aardewerk

1	ROODBAKKEND	DIVERS	11-	STEENGOED 4	KAN (7)
1	STEENGOED4	KAN	11-54	STEENGOED1-BEK	BEKER
1	STEENGOED1	KAN	11-6	STEENGOED2-KAN	KAN
1	STEENGOED2	KAN	11-	STEENGOED2-KAN	KAN (2)
2	ROODBAKKEND	DIVERS	11-19	STEENGOED2-BEK-7	BEKER
2	STEENGOED4	KAN	11-55	STEENGOED2-BEK-7	BEKER
2	STEENGOED1	KAN	11-7	GRIJSBAKKEND-SPI	SPINSTEEN
2	GRIJSBAKKEND	NTD	11-9	GRIJSBAKKEND-SPI	SPINSTEEN
3	ROODBAKKEND	KOM	11-18	GRIJSBAKKEND-POT	POT
4-1	ROODBAKKEND-KOM-2	KOM	11-21	GRIJSBAKKEND-SPI	SPINSTEEN
4-2	ROODBAKKEND-GRA-2/3a	GRAPE	11	GRIJSBAKKEND	KAN (7)
4-3	ROODBAKKEND-BAK-19	BAKPAN	11	GRIJSBAKKEND	KAN/POT (2)
4	ROODBAKKEND-BAK-19	BAKPAN	11-61	GRIJSBAKKEND-KRU	KRUIK
4	ROODBAKKEND	KAN	11-62	GRIJSBAKKEND-KAN	KAN
4	ROODBAKKEND	GRAPE	11-63	GRIJSBAKKEND-KOM	KOM
4	ROODBAKKEND	DIVERS	11	GRIJSBAKKEND	KAN?
4	STEENGOED1	KAN (8)	11	GRIJSBAKKEND	POT?
4	STEENGOED2	KAN	11	GRIJSBAKKEND-POT-4	POT(2)
5	STEENGOED4	KAN	11-64	GRIJSHANDGEVORMD	KOGELPOT(2)
6	STEENGOED5-BEK	BEKER	11-65	GRIJSHANDGEVORMD	KOGELPOT
6	STEENGOED5-KAN	KAN (5)	11-60	GRIJSHANDGEVORMD	KOGELPOT
6	STEENGOED4-BEK	BEKER	11-13	ROODBAKKEND-DOV-	DOVER
6	STEENGOED4-VEL	VELDFLES	11-14	ROODBAKKEND	SPEELSCHIIF
6	STEENGOED4-KAN	KAN	11-17	ROODBAKKEND	SPEELSCHIIF
6	STEENGOED1-KAN	KAN	11-49	ROODBAKKEND	FRAGM. OOR
6	STEENGOED2-KAN	KAN (3)	11-67	ROODBAKKEND-POT-21	POT
6	GRIJSBAKKEND-KAN	KAN	11	ROODBAKKEND-BAK	BAKPAN (5)
6	GRIJSBAKKEND-KAN/POT	(21 FRAGM)	11-68	ROODBAKKEND-BAK-32	BAKPAN
6	ROODBAKKEND-POT	POT	11	ROODBAKKEND-POT	POT
6	ROODBAKKEND-BAK	BAKPAN (2)	11	ROODBAKKEND-GRA	GRAPE
6	ROODBAKKEND-BAK-32	BAKPAN	13	ROODBAKKEND-BAK	BAKPAN
6	ROODBAKKEND-DIVERS	(CA. 70 FRAGM)	13	ROODBAKKEND-VET	VETVANGER
7	STEENGOED2-KAN	KAN	13	ROODBAKKEND-NTD	
9	STEENGOED4/5	KAN	14	STEENGOED2-KAN	KAN
9	STEENGOED4	KAN	14	PIJPAARDE	PIJP (STEEL)
9	GRIJSBAKKEND-NTD		15	STEENGOED1	KAN
9	ROODBAKKEND-DIVERS		15	STEENGOED2	KAN
10	STEENGOED2		15	ROODBAKKEND-GRA-6	GRAPE
10	GRIJSBAKKEND		15	ROODBAKKEND-GRA	GRAPE
10	ROODBAKKEND		15	ROODBAKKEND-VST	VUURKLOK
11-8	STEENGOED5-KAN-3	KAN	15	ROODBAKKEND-BAK-19	BAKPAN
11-53	STEENGOED5-KAN-2	KAN	17	ROODBAKKEND	BAKPAN
11-	STEENGOED5-KAN-2	KAN	17	ROODBAKKEND	GRAPE
11-50	STEENGOED 4/5	KAN	17	ROODBAKKEND	KAN
11-	STEENGOED 4/5	KAN	18-1	STEENGOED5-KAN-3	KAN
11-51	STEENGOED 4	KAN	18-5	STEENGOED5-KAN-3	KAN
11-52	STEENGOED 4	KAN	18-7	STEENGOED4/5-KAN	KAN
11-56	STEENGOED 4-NTD	FRAGM. POOTJES	18-6	GRIJSBAKKEND-POT	POT
11-57	STEENGOED 4-KAN-4	KAN	18	GRIJSBAKKEND-KAN/POT	
11-58	STEENGOED 4-KAN-3	KAN	18	GRIJSBAKKEND-KOOKPOT	KOOKPOT
11-59	STEENGOED 4-KAN-1	KAN	18	GRIJSBAKKEND	

18-2	ROODBAKKEND-NTD		36	ROODBAKKEND-NTD	
18	ROODBAKKEND-BAK	BAKPAN	37	STEENGOED2-KAN	KAN
18-3	MAASLANDS WIT-NTD		37	STEENGOED2-KAN-67	KAN
18-4	MAASLANDS WIT-NTD		37	ROODBAKKEND-BAK-	BAKPAN (3)
22	ROODBAKKEND-BAK	BAKPAN	37	ROODBAKKEND-KMF	KOMFOOR(4)
24	ROODBAKKEND-PIS	PISPOT	37	ROODBAKKEND-TEST	VUURTEST
24	ROODBAKKEND-GRA	GRAPE	37	ROODBAKKEND-POT	POT
24	ROODBAKKEND-NTD		37	ROODBAKKEND-BOR	BORD(2)
24	WITBAKKEND-NTD		37	ROODBAKKEND-KAN	KAN
24	PIJPAARDE	PIJP(STEEL)	37	ROODBAKKEND-NTD	POT/KAN
25	STEENGOED4		37	ROODBAKKEND-KOM	KOM
25	STEENGOED2		37	ROODBAKKEND-VET	VETVANGER
25	GRIJSBAKKEND-NTD		37	ROODBAKKEND-PIS	PISPOT
25	ROODBAKKEND-VET	VETVANGER	37	ROODBAKKEND-NTD	
25	ROODBAKKEND-BAK	BAKPAN	37	WITBAKKEND-KOM	KOM
25	FAIENCE-NTD		37	MAJOLICA-BORD	BORD
25	PIJPAARDE	PIJP(STEEL)	37-1	PIJPAARDE	BEELDFRAGMENT
26	STEENGOED2-KAN-42	KAN	37-2	PIJPAARDE	BEELDFRAGMENT
26	STEENGOED2-KAN-	KAN	38	ROODBAKKEND-NTD	
26	GRIJSBAKKEND-NTD		38	PIJPAARDE	PIJP
26	ROODBAKKEND-OLI-	OLIELAMP	43	STEENGOED4/5-KAN	KAN (2)
26	ROODBAKKEND-BAK-	BAKPAN	43-2	STEENGOED1-NTD	BEKER (ONBEKEND)?
26	ROODBAKKEND-KOM	KOM (3)	43	STEENGOED1-BEK	BEKER
26	ROODBAKKEND-	TEST/KOP	43	STEENGOED1-KAN-1	KAN
26	ROODBAKKEND-NTD		43	STEENGOED1-KAN-5	KAN
27	MAASLANDS WIT-	NTD (3)	43	STEENGOED2-KAN	KAN (4)
27	STEENGOED4-NTD	(2)	43	STEENGOED2-BEK?	
27	STEENGOED1-NTD	(2)	43-1	PIJPAARDE	BEELDFRAGMENTEN
27	GRIJSBAKKEND-NTD		51-7	PIJPAARDE	BEELDFRAGMENTEN
27	ROODBAKKEND-BAK-19	BAKPAN (2)			
27	ROODBAKKEND-GRA	GRAPE			
27	ROODBAKKEND-NTD				
	WITBAKKENDE DECORATIE		glas		
27-1	ROODBAKKEND-DEK	DEKSEL	6	RUIT	GLAS IN LOOD
28	ROODBAKKEND-NTD		10-1	RUIT	GLAS IN LOOD
29	GRIJSBAKKEND-NTD		11-16	RUIT	GLAS IN LOOD
29-1	ROODBAKKEND-NTD		11-20	RUIT	GEBRANDSCHILDERD
32	STEENGOED5-KAN-3	KAN (2)	23	BEKER	RIBBELBEKER (2)
32	STEENGOED4-NTD	(4)	37-3	GLAS	
32	STEENGOED1-KAN	NTD (2)	43	RUIT	GLAS IN LOOD
32	GRIJSBAKKEND-POT-5	POT	51-6	RUIT	GLAS IN LOOD
32	ROODBAKKEND-BAK-32	BAKPAN			
32	ROODBAKKEND-NTD				
33	STEENGOED4-BEK	BEKER	bouwmateriaal		
33-1	STEENGOED4-KAN-4	KAN	1	BAKSTEEN	
33	STEENGOED4-KAN	KAN (7)	1	DAKTEGEL	
33	GRIJSBAKKEND-POT-4?	POT	1	KALKSTEEN	
33	GRIJSBAKKEND-KAN	KAN	3	PLAVUIS	
33	ROODBAKKEND-BAK	BAKPAN	4	DAKLEI	
33	ROODBAKKEND-GRA	GRAPE	6	DAKLEI	
33	ROODBAKKEND-POT	POT	6	DAKTEGEL	
33	ROODBAKKEND-KAN	KAN	8	DAKLEI	
33	PIJPAARDE	PIJP (STEEL)	11	DAKTEGELS	
35	ROODBAKKEND-GRA-6	GRAPE	11	PLAVUIS	
35	ROODBAKKEND-BOR-6	BORD	11-1	PLAVUIS	
35	ROODBAKKEND-KAN	KAN (OOR)	11-2	PLAVUIS	
35	ROODBAKKEND-NTD		11-35	ORNAMENT	
36	STEENGOED4-NTD		12	GEPROFILEERDE BAKSTENEN	
36	ROODBAKKEND-KOM	KOM	14	PLAVUIS	
36	ROODBAKKEND-GRA	GRAPE	15	DAKLEI	
			18	DAKTEGEL	

18 PLAVUIS
 18 BAKSTEEN
 20 PLAVUIS
 20 GEPROFILEERDE BAKSTENEN
 24 NATUURSTEEN
 25 PLAVUIZEN
 25 KALKSTEEN
 26 DAKLEI
 27 BAKSTEEN
 33 DAKTEGEL
 33 DAKLEI
 35 PLAVUIZEN
 35 NOKPAN
 37 PLAVUIS
 38 GOLFPAN (geamoveerd)
 38 IJSELSTEEN
 42 DAKLEI
 42 NOKPAN
 42 KLEISTEEN
 43 DAKTEGEL
 44-1 PLAVUIS
 46 BAKSTEEN
 52 DAKLEI
 52 DAKTEGEL
 54 BAKSTEEN
 54 DAKTEGEL

metaal

2 IJZER
 6 IJZER
 6 IJZER
 6 IJZER
 8 IJZER
 11-3 IJZER
 11-5 IJZER
 11-10 IJZER
 11-11 BRONS
 11-12 IJZER
 11-15 IJZER
 11-22 IJZER
 11-23 ZILVER
 11-24 ZILVER
 11-25 MESSING
 11-26 TIN?
 11-27 MESSING
 11-28 MESSING
 11-29 MESSING
 11-30 MESSING
 11-31 MESSING
 11-32 MESSING
 11-33 MESSING
 11-34 MESSING
 11-36 MESSING?
 11-37 MESSING?
 11-38 IJZER
 11-39 IJZER
 11-40 IJZER
 11-41 LOOD
 11-42 IJZER

BESLAG
 MES
 SPIJKER
 BESLAG
 SPIJKER
 SLEUTEL
 RUITERSPOOR
 MES
 SLEUTEL
 SCHAAR
 MES
 SLEUTEL
 GESP
 MUNT
 GESP
 GESP
 GESP
 KLEDINGHAAK
 RIEMHAAK
 RIEMBESLAG?
 BESLAG
 BESLAG
 BESLAG
 VINGERHOED
 RING
 RING
 RING
 HAAK
 HAKMES
 MES
 STRIP
 PRIEM?

11-43 IJZER
 11-44 IJZER
 11-45 IJZER
 11-46 DIV
 11-47 LOOD
 11-48 NTD
 11-69
 11-70 IJZER
 15-1 IJZER
 26-1 MESSING
 26-2 LOOD
 26 LOOD
 26-3 LOOD
 26 LOOD
 26 IJZER
 27 IJZER
 34 IJZER
 37 IJZER
 38 IJZER
 43 IJZER
 43-3 KOPER?
 49 IJZER
 51 IJZER
 51 IJZER
 51-1 LOOD
 51-2 BRONS?
 51-3 MESSING
 51-4 LOOD
 51-5 KOPER, IJZER
 55-1
 55-2 TIN-LOOD

overig

6-1 NATUURSTEEN
 6-1 NATUURSTEEN

bot

1
 4
 6
 8
 11-4 OS PARIETALIS (MENSELIJK)
 11
 14
 15
 17
 18
 25
 26
 27
 28
 29

MES
 SPIJKER
 RINGEN
 BESLAG
 WEEFGEWICHT?
 RING
 KETTING
 SCHAAR
 GESP
 BESLAG
 PLAK
 DRUPPEL (2)
 KOGEL
 STRIP VOOR GLAS-IN-LOOD
 SPIJKER
 SPIJKER
 SPIJKER
 SPIJKER
 SPIJKER (2)
 SPIJKER (2)
 BESLAG
 SPIJKER
 SPIJKER (15)
 BESLAG
 MERKLOOD
 GESP
 RIEMBESLAG
 MERKLOOD
 SPELDEN
 MUNT
 INSIGNE

VIJZEL
 BAK/VIJZEL

32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 42
 43
 44
 45
 51
 52
 54

Informatie:

Gemeente Den Haag

Dienst Stadsbeheer

Afdeling Archeologie

Postbus 12.651

2500 DP Den Haag

Tel.: 070-353 6639

www.denhaag.nl/archeologie

E-mail: archeologie@dsb.denhaag.nl